

Tiina Helin

**OPIKELIJA, KUKA MUODOSTAA
POLIITTISEN MIELIPITEESI?**
Ympäristön muodostama yksityinen päätös

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Huhtikuu 2020

TIIVISTELMÄ

Tiina Helin: Opiskelija, kuka muodostaa poliittisen mielipiteesi? –Ympäristön muodostama yksityinen päätös
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelma
Huhtikuu 2020

Tämän tutkielman tavoitteena on vastata tutkimuskysymykseen, kuinka sosiaaliset tekijät vaikuttavat Tampereen yliopiston opiskelijoiden poliittisen mielipiteen muodostumiseen. Tutkielman taustalla vaikuttaa keskustelu suomalaisten äänestysaktiivisuuden polarisoitumisesta ja korkeakoulutettujen korkeasta äänestysaktiivisuudesta suhteessa peruskoulun käyneisiin. Tutkimuskysymystä lähestytään mikrotason poliittisen sosiologian näkökulmasta kiinnittäen huomiota yksilöiden ja ryhmien merkitykseen poliittisen mielipiteen muodostuksessa. Tutkimuksen teoreettisena taustana tarkastellaan sekundaarisosialisaatiota, sosiaalista pääomaa sekä äänestyskäyttäytymistä käsitteleviä teorioita.

Tutkielman kohderyhmänä ovat Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen opiskelijat. Tutkielman aineisto kerättiin helmikuussa 2020 anonymillä avoimella kirjoituskutsulla, joka laadittiin yhteiskuntatieteellisen tietoaarkiston Penna-verkkoalustan avulla. Kirjoituskutsuun laadittiin 13 apukysymystä. Kirjoituskutsun taustakysymyksissä kysyttiin vastaajan sukupuoli, ikäryhmä sekä puolue, jota vastaaja äänesti vuoden 2019 eduskuntavaaleissa. Kirjoituskutsu jaettiin yhteiskuntatutkimuksen opiskelijoiden ainejärjestön Facebook-ryhmässä sekä sähköpostilistalla. Kirjoituskutsuun vastasi 12 yhteiskuntatutkimuksen opiskelijaa. Tutkielman analyysi toteutettiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin menetelmää noudattaen. Analyysissa tarkastellaan poliittisen mielipiteen muodostumista poliittisten keskusteluiden, yliopiston poliittisen sosialisoinnin sekä henkilökohtaisten poliittisten mielipiteiden valossa.

Tutkielman tuloksista ilmenee, että sosiaalisten tekijöiden merkitys opiskelijoiden poliittisen mielipiteen muodostukseen on moniselitteinen ilmiö, johon on vaikea löytää yksinkertaista vastausta. Aineistosta on havaittavissa, että vastaajilla on selkeä käsitys puolueista, joiden kannattaminen nähdään yleisesti hyväksyttynä opiskelukavereiden keskuudessa. Tätä käsitystä vahvistavat keskustelut opiskelukavereiden kanssa, opinnot sekä yleinen ilmapiiri yhteiskuntatutkimuksen opiskelijoiden parissa. Moni vastaajista samaistuu Vihreiden ja Vasemmistoliiton edustamaan arvomaailman, ja näin ollen myös poliittiset näkemykset ovat usein yhdenmukaisia. Vastauksista nousee esiin, ettei yleiseksi koettuja mielipiteitä usein haasteta opiskelukavereiden kanssa käydyissä poliittisissä keskusteluissa. Sen sijaan näkemyksiä saatetaan haastaa ainejärjestön ulkopuolisissa sosiaalisissa suhteissa. Tutkielma nostaa esiin yhteisön ja sosiaalisten suhteiden merkityksen poliittisen mielipiteen muodostuksessa. Lopullinen äänestysvalinta on aina yksilön tekemä henkilökohtainen päätös, mutta ymmärtääksemme sitä tulee meidän huomioida sosiaalisten verkostojen merkitys poliittisen mielipiteen muodostuksen prosessissa.

Avainsanat: Yhteiskuntatutkimus, opiskelijat, poliittinen mielipide, sosiaaliset verkostot, sisällönanalyysi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällys

TIIVISTELMÄ	
1. Johdanto	1
2. Teoreettinen tausta	2
2.1 Sekundaarisosialisaatio	3
2.2 Sosiaalinen pääoma	3
2.3 Sosiaaliset verkostot ja äänestyskäyttäytyminen	5
3. Tutkimuskysymys, aineisto ja tutkimusmenetelmä	6
3.1 Tutkielman aineisto	6
3.2 Analyysimenetelmänä aineistolähtöinen sisällönanalyysi.....	8
4. Poliittisen mielipiteen yhteisöllisyys	9
4.1 Poliittiset keskustelut.....	10
4.2 Poliittinen sosialisaatio yliopistossa.....	14
4.3 Poliittiset mielipiteet.....	15
5. Päätelmät ja pohdinta	18
Lähteet	24
Liite 1.....	26

1. Johdanto

Suomalaisten äänestysaktiivisuuden sosioekonominen eriytyminen on nostanut päätään akateemisessa tutkimuksessa. Syyskuussa 2019 Hannu Lahtisen julkaiseman väitöskirjan tuloksista ilmenee, että äänestyskäyttäytyminen on Suomessa vahvasti sosioekonomisesti eriytynyttä, joten huoli polarisaatiosta on ilmeinen. Tutkimuksen mukaan vuoden 2015 eduskuntavaaleissa ylemmän korkeakoulututkimuksen suorittaneista äänesti 90 prosenttia, kun vain peruskoulun käyneiden joukossa äänestysprosentti oli vain 58. Äänestyskäyttäytyminen on ollut muutoksessa 2000-luvulle tultaessa, sillä vuonna 1999 vastaavat luvut olivat 88 prosenttia ja 63 prosenttia. Polarisaatio oli erityisen vahvaa nuorten ikäryhmien keskuudessa. (Lahtinen 2019, 40.) Koska korkeakoulutettujen edustus vaaliuurnilla on näin paljon runsaampaa, on tärkeää ja ajankohtaista tutkia, kuinka opintojen aikana tapahtuva sosialisatio sekä sosiaaliset verkostot vaikuttavat Tampereen yliopiston opiskelijoiden poliittisen mielipiteen muodostukseen. Tutkielman tavoitteena on kartoittaa, kuinka yliopistoympäristössä ilmenevät sosiaaliset tekijät vaikuttavat Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen opiskelijoiden poliittisen mielipiteen muodostukseen opintojen aikana. Näin ollen se luo pohjaa mahdolliselle jatkotutkimukselle, jossa huomioidaan myös muiden alojen opiskelijat.

Tampereen yliopisto on historiallisesti mielletty punaiseksi kaupungin työläistäistaisuuden sekä vasemmistolaisen ilmapiirin vuoksi. Tuore tutkimus kertoo Tampereen yliopiston opiskelijoiden olevan poliittisilta arvoiltaan liberaaleja ja kansainvälisiä, erottautuminen alojen välillä tapahtuu sen sijaan suhtautumisessa talouspoliittisiin kysymyksiin. Yhteiskunta- ja sosiaalitieteiden opiskelijat erottuivat tässä muiden alojen opiskelijoista sosioekonomisesti vasemmistolaisempina näkemyksinään. (Avonius ym. 2016, 23-24.) Tutkimus keskittyy tarkastelemaan Tampereen yliopiston opiskelijoiden poliittisia asenteita kiinnittäen huomiota koulutusalaan, arvoihin ja asenteisiin sekä puoluekantaan (em. 9). Vuonna 1976 Rainer Panula on tutkinut Tampereen yliopiston opiskelijoiden poliittisen mielipiteen muodostusta pro gradu -tutkielmassaan ”Tampereen yliopiston opiskelijain poliittiset asenteet, kiinnostus politiikkaan, tiedot politiikasta ja yhteiskuntakäsitys”. Tutkielmassa ilmenee, että politiikasta puhuivat eniten yhteiskuntatieteilijät, ja vähiten humanistit (Panula 1979, 53). Lisäksi tuloksissa todetaan, että opintoalalla on merkitystä opiskelijan tulevaisuuden näkymille, sekä sitä kautta poliittiselle asenteelle (em. 41).

Tutkielmani tavoitteena ei ole perehtyä siihen, miksi korkeakoulutetut äänestävät matalasti koulutettuja enemmän. Sen sijaan tavoitteena on ymmärtää, miten korkeakoulutetut, tutkimusjoukkona yhteiskuntatutkimuksen opiskelijat, muodostavat poliittisen mielipiteensä. Lähestyn tutkimuskysymystä mikrotason poliittisen sosiologian näkökulmasta, ja käsittelen sekä sosiologian että politiikan tutkimuksen kirjallisuutta. Keskityn selvittämään sosiaalisten tekijöiden ja sosiaalisen ympäristön yhteyttä poliittisen mielipiteen muodostukseen yliopisto-opintojen aikana. Tavoitteena on kartoittaa yhteiskuntatutkimuksen opiskelijoiden näkökulmaa sosiaalisista tekijöistä, sosiaalisista verkostoista ja ryhmän merkityksestä kyseisessä prosessissa. Erityisinä kiinnostuksen kohteinani on selvittää opiskelukavereiden merkitystä poliittisen informaation lähteenä ja arvioida, liittyykö opiskelukavereiden välillä tapahtuva informaationvaihto poliittisen mielipiteen muodostukseen, ja millaisena opiskelijat näkevät yliopistoympäristön vaikutuksen tähän prosessiin.

Tutkimuskysymykseni on: kuinka sosiaaliset tekijät yliopistoympäristössä vaikuttavat yhteiskuntatutkimuksen opiskelijoiden poliittisen mielipiteen muodostumiseen. Tähän kysymykseen vastatakseni laadin Penna-verkkoalustan avulla anonyymin avoimen kirjoituspyynnön, johon Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen opiskelijat pääsivät vastaamaan kahden viikon ajan. Laadullisen tutkimuksen piiriin kuuluva aineistolähtöisen sisällönanalyysin tutkimusmenetelmä toimii työvälineenäni analysoidessani aineiston vastauksia. Tutkielman tavoitteena on laajentaa ymmärrystä sekä luoda keskustelua tutkimuskohteena olevasta ilmiöstä. Näin ollen tutkielma ei pyri tekemään yleistyksiä tai tuottamaan kokonaisvaltaista kuvaa tutkimuskohteestaan.

Aloitin tutkielmani käsittelemällä tutkimuskysymyksen kannalta oleellista teoriataustaa. Tarkastelen sekundaarisosialisaation, sosiaalisen pääoman sekä äänestyskäyttäytymisen teorioita, jotka näen relevanteiksi tutkimuskysymyksen kannalta. Tämän jälkeen siirryn aineiston ja tutkimusmenetelmien esittelyyn, sekä tutkimusprosessin kuvaukseen. Analyysiluvussa analysoin aineistoa sisällönanalyysin menetelmiä noudattaen jakaen analyysin kolmeen lukuun; poliittiset keskustelut, poliittinen sosialisatio yliopistossa sekä poliittiset mielipiteet. Viimeisessä luvussa keskityn tutkimustulosten pohdintaan sekä hahmottamaan mahdollisuuksia jatkotutkimukselle.

2. Teoreettinen tausta

Tutkielmani edustaa mikrotason poliittista sosiologiaa. Kyseinen tutkimusalue keskittyy tarkastelemaan, kuinka sosiaaliset tekijät ja ryhmät vaikuttavat yksilöiden poliittiseen käyttäytymiseen, kuten mielipiteen muodostukseen ja äänestämiseen. Yliopistoympäristön

sosiaalisten verkostojen vaikutuksen tarkastelu opiskelijoiden poliittisen mielipiteen muodostumiseen on esimerkki tällaisesta mikrotason poliittisesta sosiologiasta, jossa keskitytään ihmisten välisen vuorovaikutuksen merkitykseen mielipiteen muodostuksessa.

2.1 Sekundaarisosialisaatio

Tutkielmani teoreettisena kehyksenä toimii Peter L. Bergerin ja Thomas Luckmannin (1966) teoksessa ”Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen” esittelemä sekundaarisosialisaation teoria, jonka he näkevät yhtenä osana laajempaa sosiaalisen todellisuuden sisäistämistä. Kun yksilö syntyy maailmaan, omaksuu hän ympäröivän todellisuuden ja sosiaaliset rakenteet primaarisosialisaation avulla. Primaarisosialisaatiosta ovat vastuussa merkitykselliset toiset, kuten vanhemmat, jotka ohjaavat yksilön kasvua yhteiskunnan jäseneksi heidän maailmankuvansa mukaisesti. Sekundaarisosialisaatio on socialisaation toinen vaihe, ja siinä omaksuttava maailmankuva rakentuu primaarisosialisaatiossa omaksutun maailman päälle. (Berger & Luckmann 1966, 150-152.) Tutkielmassani yliopisto toimii ympäristönä, jossa opiskelijoiden sekundaarisosialisaatio tapahtuu. Berger ja Luckmann ovat määritelleet sekundaarisosialisaation perustuvan instituutiollisten osamaailmojen omaksumiseen, johon sisältyy ”erityistiedon” institutionaalinen jakautuminen yksilön omaksuessa erilaisia rooleja ja työnjakoa eri ympäristöissä ja toiminnan kentillä (em. 158). Yliopisto instituutioon mahdollistaa opiskelijoiden sekundaarisosialisaation akateemiseen maailmaan määrättyine odotuksineen, normeineen ja tapoineen.

Sekundaarisosialisaatiossa yksilön maailma rakentuu primaarisosialisaatiossa omaksutun maailman päälle, ja näiden maailmojen välille saattaa muodostua ristiriitaisuuksia. Jotta näiden erilaisten todellisuuksien välille muodostuisi johdonmukainen jatkumo, tulee sekundaarisosialisoivan instituution opettaa yksilölle myös käsitteellisiä menettelytapoja yksilön sopeuttamiseksi rooliinsa. (Em. 158.) Yliopistoissa opittavat tieteelliset konventiot, akateeminen sanasto ja teoriat ovat esimerkkejä käsitteellisistä menettelytavoista, jotka opiskelijan tulee sisäistää opintojensa aikana. Näiden hallitseminen on edellytys asiantuntijuudelle ja vakuuttavuudelle omalla alallaan, sekä edesauttaa keskusteluihin osallistumista ja argumentaatiota instituution tarjoamassa sosiaalisessa ympäristössä.

2.2 Sosiaalinen pääoma

James Colemanin mukaan sosiaalinen pääoma muodostuu yksilöiden välisissä sosiaalisissa suhteissa, ja on resurssi siinä missä muutkin pääoman muodot, kuten taloudellinen ja kulttuurinen pääoma.

Sosiaalinen pääoma koostuu useista kokonaisuuksista, joilla on kaksi yhteistä ominaisuutta; muodostuminen sosiaalisissa suhteissa sekä yksilöiden toiminnan ohjaaminen. (Coleman 1988, 98.) Eräs Colemanin määrittelemän sosiaalisen pääoman ilmentymisen muoto on sosiaalisissa suhteissa tapahtuva informaation vaihto. Informaatio tarjoaa pohjan toiminnan lähteenä, mutta sen hankkiminen on vaivalloista. Yksilöiden välillä oleva luottamusta sisältävä sosiaalinen suhde mahdollistaa tarvittavan tiedon kysymisen toiselta yksilöltä, jonka perehtyneisyyteen aiheen suhteen toimija luottaa. Näin ollen sosiaaliset suhteet toimivat sosiaalisen pääoman lähteenä myös informaation tarjoamisen näkökulmasta. (Em. 104.)

Yliopisto tieteellisenä laitoksena tarjoaa opiskelijoilleen hedelmällisen sosiaalisen ympäristön sekä sosiaalisen verkoston, jossa informaation vaihto kuuluu osaksi opintoja. Opiskelukavereiden kanssa käydyt keskustelut sisältävät mitä luultavimmin Colemanin määritelmän kaltaista luottamuksellisissa sosiaalisissa suhteissa tapahtuvaa informaationvaihtoa, joka muodostaa osan sosiaalisen pääoman kokonaisuudesta. Samuel Abrams, Torben Iversen & David Soskice (2007, 238) tuovat tutkimuksessaan esiin, kuinka korkeakoulutetuilla ihmisillä on todistettu olevan laajempi sosiaalinen verkosto, ja korkeakoulutettujen ihmisten on helpompaa ja kustannustehokkaampaa hankkia sekä laajentaa poliittista tietämystään sosiaalisten verkostoidensa avulla.

James Coleman (1988, 104) ottaa sosiaalisen pääoman määrittelyssään huomioon myös normit. Silloin, kun normi on olemassa ja se on vaikuttava, se tuottaa voimakkaan sosiaalisen pääoman lähteen. Eräs vahva toimintaa ohjaava normi on, että yksilön tulisi unohtaa oma etunsa, ja toimia yhteisönsä hyväksi. Tämän kaltaiset normit, joiden taustalla vaikuttavat sosiaalinen tuki, kunnia, status, ja muut palkinnot, ovat sosiaalista pääomaa, joka kannustaa yksilöä toimimaan yhteisen hyvän vuoksi. Aikaisemmin viittasin Hannu Lahtisen väitöskirjan tuloksiin, joista ilmeni, että ylempien korkeakoulututkinnon suorittaneista 90 prosenttia äänesti vuoden 2015 eduskuntavaaleissa (Lahtinen 2019, 40). Tästä voimmekin ymmärtää, että korkeakoulutettujen parissa äänestämässä käyminen on yksilöiden toimintaa ohjaava normi. Äänestäminen voidaan nähdä yksilön toimena yhteisönsä vuoksi, sillä annetun äänen tavoitteena on vaikuttaa koko Suomen yhteiskuntaa käsittävään politiikkaan.

Samankaltaiseen päättelyyn on päätenyt Derek K. Stafford väitöskirjassaan ”The Relationship Between Participation, Social Networks, and Cooperation: How Social Networks Influence Voter Turnout through Mobilization and How Both Networks and Turnout are Related to Cooperation” (2016). Hän epäilee, että äänestysaktiivisuuden odotettua suurempi korkeus suhteessa siihen, mitä sen tulisi olla rationaalisen valinnan teorian mukaan, johtuu yhteisölliseen toimintaan osallistumisen

myötä saadusta ympäristön tarjoamasta sosiaalisesta palkkiosta, suosioista (Stafford 2016, 3). Äänestämisen rationaalisuuteen perehtyneet Samuel Abrams ym. esittävätkin, että mikäli yhteisö, jonka jäsen yksilö on pitää poliittista tietämystä ja äänestämistä arvossa, näiden arvojen mukaan toimiminen nostaa yksilön asemaa yhteisössä. Tämä tapahtuu riippumatta yksilön kannattaman puolueen menestyksestä vaaleissa. Näin ollen äänestämisen rationaalisuus ei liity vaalien lopputulokseen, vaan sosiaaliseen vuorovaikutukseen. (Abrams ym. 2007, 235.)

2.3 Sosiaaliset verkostot ja äänestyskäyttäytyminen

Vaaleissa on aina kyse valinnasta, jonka kansalaiset tekevät perustuen toivomaansa politiikkaan sekä tulevaan hallitukseen (Bowler 2017, 40). Tämän valinnan keskiössä on mielipide, joka tiivistyy vaaliurnalla luovutettavaan äänestyslipukkeeseen. Kaikissa äänestyskäyttäytymistä käsittelevissä teorioissa yhteisenä nimittäjänä on ajatus, että äänestäjät äänestävät itselleen suotuisinta vaihtoehtoa kaikista ehdolla olevista vaihtoehdoista. Riippumatta siitä, onko kyseessä yksittäinen ehdokas tai puolue, tai kannattavatko politiikka, kandidaatit tai muut tekijät tätä suosimista. Edellisen kaltaista suotuisimman vaihtoehdon mukaan äänestämistä kutsutaan vilpittömäksi äänestämiseksi. (Gschwend & Meffert 2017, 448.)

Äänestystoimi itsessään on aina yksilöllinen, mutta ymmärtääksemme vaaliurnalla tehtävää päätöstä on meidän välttämätöntä ottaa huomioon sosiaalisen ympäristön vaikutus mielipiteen muodostuksen prosessissa. Huckfeldt, Johnson & Sprague (2005, 21) esittävätkin, että poliittisella itsenäisyydellä ja kansalaisten välisellä kommunikaatiolla on hyvin vähän merkitystä, mikäli yksilöt elävät poliittisesti homogeenisissa ryhmissä. Tämän kaltaisessa asetelmassa on hyvin epätodennäköistä, että yksilö vastaanottaisi uutta informaatiota ympäröivien sosiaalisten muurien läpi. Ilmiötä kuvastaen; mikäli olet liberaali demokraatti, ja ystäväsi ovat liberaaleja demokraatteja, on hyvin epätodennäköistä, että korviisi kantautuu republikaanien kannalta suotuisia argumentteja. Näin ollen informaatio, jonka yksilö vastaanottaa, vastaa mitä todennäköisemmin niitä väitteitä, joita yksilö jo valmiiksi puoltaa. Edellisen teorian valossa onkin mielenkiintoista tarkastella tutkimustuloksia, jonka myötä palaan näkökulmaan jälleen tulosten tarkastelussa.

Aikaisempaa tutkimusta äänestyskäyttäytymisestä on ollut runsaasti, ja tutkijat ovat pyrkineet esimerkiksi rationaalisen valinnan teorioiden avulla vastaamaan kysymykseen siitä miksi ihmiset äänestävät. Rationaalisen valinnan teoria pohjaa taloustieteelliselle ajattelulle, jossa toimija pyrkii päämääriä ja keinoja vertailemalla valitsemaan päämääräänsä parhaiten sopivan ratkaisun.

Taloustieteellinen teoria ei puutu päämäärien tarkasteluun, vaan keskittyy valittuihin keinoihin, joilla toimija maksimoi hyödyn. (Heiskala 2000, 26-27.) Sekä rationaalisen valinnan että taloustieteen teorat ovat kuitenkin epäonnistuneet selittämään äänestysaktiivisuuden korkeutta, sillä äänestämisen suosio ei selity tarkastelemalla vain yksilön oman edun tavoittelua (Stafford 2016, 30). Kasvava määrä tutkimuksia osoittaa, että sosiaalisilla verkostoilla on merkittävä rooli yksilöiden äänestyskäyttäytymisen muovaamisessa. Poliittinen tieto leviää ihmissuhteiden välityksellä, ja joillakin toimijoilla sosiaalisissa verkostoissa on vahvempi vaikutusvalta tässä prosessissa rakenteellisen asemansa kautta. (Em. 44.) Nämä havainnot toimivat motivaationa tarkempaan tarkasteluun ihmissuhteiden ja sosiaalisten verkostojen merkityksestä poliittisen mielipiteen muodostuksessa.

3. Tutkimuskysymys, aineisto ja tutkimusmenetelmä

Tutkimuskysymys, kuinka sosiaaliset tekijät yliopistoympäristössä vaikuttavat yhteiskuntatutkimuksen opiskelijoiden poliittisen mielipiteen muodostumiseen määrittää sekä aineiston keruumenetelmää että tutkimusmetodin valintaa. Aineistonkeruumenetelmäksi valitsin avoimen kirjoituskutsun, sillä se mahdollistaa opiskelijoiden henkilökohtaisten näkemysten sekä mielipiteiden kartoittamisen poliittisen mielipiteen muodostumisen prosessissa. Tutkimusmetodin aineistolähtöinen sisällönanalyysi tarjoaa työkalun ilmiön kartoittamiseen ja tiivistämiseen huomioiden kaikki aineistosta nousevat tutkimuskysymykseen vastaamisen kannalta merkittävät seikat.

3.1 Tutkielman aineisto

Tutkielman tutkimusjoukkona toimivat Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen opiskelijat. Kandidaatintutkielman ajallisten rajoitteiden vuoksi tutkimusjoukko oli pidettävä pienenä, jonka vuoksi tutkimusjoukoksi rajautuvat vain yhden alan opiskelijat. Tutkimusaineisto on muodostettu yhteiskuntatutkimuksen opiskelijoille laaditun avoimen kirjoituspyynnön vastauksista. Aineisto koostuu kahdestatoista erillisestä vastauksesta, joiden pituus vaihtelee 0,5-1,5 sivun välillä. Vastaajista 11 on naisia, ja yksi mies. Vastaajista viisi kuuluu ikäryhmään 20–22 vuotta, ja viisi ryhmään 23–25. Ikäryhmin 26–28 ja yli 29 kuuluu kumpaankin yksi vastaaja. Kirjoituspyyntöön

vastanneista suurin osa äänesti vuoden 2019 eduskuntavaaleissa Vihreitä (7), tämän lisäksi kannatusta sai Vasemmistoliitto (3), SDP (1), ja yksi vastaajista ei päässyt äänestämään.

Keräsin tutkimusaineiston Penna-järjestelmän avulla, joka on Tietoarkiston ylläpitämä kirjoitusaineistojen keräämiseen tarkoitettu verkkoalusta. Penna mahdollistaa kirjoitustietojen keräämisen lähtökohtaisesti ilman tunnistetietoja, sillä taustatiedot ovat luokiteltuja, ja IP-osoitteet hävitetään automaattisesti. Mikäli aineistossa ilmenee kolmansia henkilöitä koskevia tietoja, ne poistetaan. Pennan avulla kerätyt kirjoitukset arkistoidaan tietosuojalain mukaisesti akateemisen ja kirjallisen ilmaisun tarkoitukseen.

Laatimani kirjoituskutsu, taustakysymykset sekä tieto keräysajasta lähetettiin Pennaan, jossa kutsu editoitiin järjestelmään sopivaksi. Pennan toimesta kirjoituskutsuun lisättiin maininta tietosuojalaista sekä ohjeet Pennan käyttöön. Tarkastettuani keruuilmoituksen sain lomakkeeseen url-linkin jaettavaksi valitsemisani alustoissa. Keruukutsu jaettiin yhteiskuntatutkimuksen ainejärjestön Interaktio ry! Facebook-sivulla, sekä ainejärjestön viikkotiedotteessa. Näin ollen pyrin varmistamaan, että kirjoituskutsu tavoittaa mahdollisimman monta yhteiskuntatutkimuksen opiskelijaa. Kirjoituskutsu oli auki 12.2.–1.3.2020. Keruun päätyttyä vastaanotin saapuneet kirjoitukset taustatietoineen txt-muodossa. Ne tiedostot, joihin kirjoittaja on antanut arkistointiluvan, jäävät Tietoarkistoon odottamaan arkistointia. Pennan kanssa tehtiin myös arkistointisopimus, jossa määritettiin milloin arkistoitavat kirjoitukset saa luovuttaa jatkokäyttöön.

Kirjoituskutsu oli avoin, ja ohjeistettu vastauspituus noin yksi sivu. Vastaamista ohjaamaan laadin kolmetoista apukysymystä, esimerkiksi: ”Kuvaile, millä tavoin keskustele puoluepolitiikasta opiskelukavereidesi kanssa?”, ”Keskusteletko muista poliittisista aiheista opiskelukavereidesi kanssa, jos, niin kuvaile millaisia aiheita tai ilmiöitä keskusteluissa nousee esiin?”, ”Luuletko tietäväsi, mitä puolueita opiskelukaverisi äänestivät viimeisissä valtakunnallisissa vaaleissa? Kuvaile, millä tavoin mahdollinen tieto opiskelukaveriesi äänestysvalinnasta vaikutti omaan äänestyskäyttäytymiseesi?”, ”Millä tavoin koet lapsuudenkotisi ympäristön vaikuttaneen poliittisiin ajatuksiisi ja poliittiseen käytökseesi?”

Kysymysten avulla pyrin ohjaamaan vastausten suuntautumista yliopistoympäristössä ilmeneviin sosiaalisiin tekijöihin, joiden vaikutusta poliittisen mielipiteen muodostumiseen tutkin. Avoin kirjoituskutsu mahdollistaa kuitenkin monipuolisten näkökulmien ja ajatusten esittämisen ilmiöön liittyen. Kirjoitusten anonymiteetin säilyttäminen on tärkeää, sillä se antoi vastaajille mahdollisuuden kertoa ajatuksistaan rehellisesti ja avoimesti. Taustakysymyksissä kysyttiin vastaajan ikäryhmä,

sukupuoli sekä äänestysaktiivisuus ja puoluevalinta viime eduskuntavaaleissa. Nämä tiedot auttoivat vastaajaryhmän koostumuksen hahmottamisessa, sekä poliittisen aktiivisuuden ja poliittisen mielipiteen rakentumisen ja muutoksen tarkastelussa.

3.2 Analyysimenetelmänä aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Tutkielman analyysimenetelmänä toimii aineistolähtöinen sisällönanalyysi, joka on otollinen menetelmä sekä tutkimuskysymykseen vastaamiseen että aineiston käsittelyn kannalta. Tutkielmani on kvalitatiivinen, eli laadullinen, ilmiön ymmärtämiseen pyrkivä. Sen tavoitteena ei ole selittää ilmiötä, vaan ymmärtää tutkimuskohdetta, uppoutua kohteelle ominaiseen ajatusmaailmaan, tunteisiin sekä motiiveihin. (Tuomi & Sarajarvi 2009, 28.) Johdannossa toin esiin, että tutkielman tavoite ei ole selvittää, miksi korkeakoulutetut äänestävät matalasti koulutettuja enemmän. Sen sijaan tavoitteena on ymmärtää, kuinka sosiaaliset tekijät vaikuttavat tutkimusjoukkona toimivien yhteiskuntatutkimuksen opiskelijoiden poliittisen mielipiteen muodostumiseen. Näin ollen laadullinen tutkimus tarjoaa tarvittavat työkalut tutkimuskysymyksen kartoittamiseen ja ilmiön hahmottamiseen.

Aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla pyritään muodostamaan tiivis ja selkeä kuvaus kartoitettavasta ilmiöstä. Metodi mahdollistaa aineiston analyysin aineistolähtöisesti, edeten induktiivisen päättelyn avulla yksittäisestä yleiseen, sillä se ei pohjaudu valmiiseen teoriaan, kuten teorialähtöinen sisällönanalyysi. (Em. 108.) Induktiivinen päättely mahdollistaakin tutkimuksen kohteena olevan ilmiön kartoittamisen laajasti, sillä se kiinnittää huomiota kaikkiin aineistosta nouseviin merkityksiin, jotka ovat tutkimuskysymykseen vastaamiseen kannalta oleellisia.

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi voidaan käsittää kolmivaiheisena prosessina, johon kuuluvat aineiston redusointi, aineiston klusterointi sekä abstrahointi. Ennen redusoinnin aloittamista valitaan analyysiyksiköksi lauseet ja ajatuskokonaisuudet, joiden sisältö on tutkimuskysymyksen kannalta oleellinen. Aineiston redusoinnissa, eli pelkistämässä, aineisto käydään tarkasti läpi, ja se pelkistetään karsien tutkimuksen kannalta epäoleellinen tieto pois. Analyysin kannalta oleelliset lauseet ja ajatuskokonaisuudet tiivistettiin pelkistettyyn muotoon. (Em. 108–110.)

Redusoinnin jälkeen siirrytään aineiston klusterointiin, eli ryhmittelyyn. Pelkistetyistä analyysiyksiköistä etsitään yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia, ja samaa asiaa käsittelevät käsitteet ryhmitellään erillisiin luokkiin. Näin syntyneet alaluokat muodostavat tiiviitä kokonaisuuksia

aineistosta esiin nousseista ajatuskokonaisuuksista. Alkuperäisistä ilmauksista pelkistetyt ilmaisut ovat rakentaneet alaluokkia, jotka edelleen luokitellaan kattavammiksi yläluokiksi. Tämän jälkeen yläluokat yhdistetään vielä kattavammiksi pääluokiksi, kunnes saavutetaan aineistoa yhdistävä luokka. Abstrahoinnissa edetään varsinaisten teoreettisten käsitteiden määrittämiseen sekä johtopäätöksiin. Kolmannessa vaiheessa tutkimuksen kannalta oleellinen tieto erotetaan, ja teoreettiset käsitteet muodostetaan tämän tiedon pohjalta. (Em. 110–111.) Kolmivaiheinen prosessi ja aineiston pohjalta tehtävät luokittelut antavat aineiston puhua puolestaan, sillä aineiston analyysia rajoittaa ainoastaan tutkimuskysymykseen vastaaminen.

Aloitin analyysin lukemalla aineiston läpi muutamaan otteeseen, samalla tehden muistiinpanoja aineiston sisällöstä sekä toistuvista näkemyksistä ja ajatuskokonaisuuksista. Seuraavaksi kävin systemaattisesti läpi jokaisen vastauksen, ja kirjasin ylös kaikki tutkimuskysymykseen vastaamisen kannalta olennaiset vastaukset. Tämän jälkeen pelkistin kootut vastaukset, ja aloitin niiden teemoittelun aineistosta nousseisiin alaluokkiin, ja edelleen laajempiin yläluokkiin.

Aineiston 12 vastausta mahdollistavat tutkittavan ilmiön kartoittamisen, mutta eivät kuitenkaan riitä laajempien yleistysten muodostamiseen. Lievänä rajoittavana tekijänä on aineiston epätasapainoinen sukupuolijakauma, sillä vastaajista 11 oli naisia, ja yksi mies. Kattavamman ilmiön hahmottamisen sekä vertailun vuoksi olisikin ollut mielenkiintoista analysoida kirjoituksia myös useammalta miespuoliselta vastaajalta. Toisaalta on tiedostettava, että Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen oppiala on naisvaltainen, mikä saattaa selittää suhteessa huomattavasti matalampaa vastausaktiivisuutta miesten keskuudessa. Lisäksi vastaajien puoluesuuntautuminen on samankaltainen, ja monipuolisemmat puoluetustat olisivat osaltaan rikastuttaneet aineiston analyysia.

4. Poliittisen mielipiteen yhteisöllisyys

Kirjoituspyyntöön vastanneita yhteiskuntatieteilijöitä yhdisti samankaltainen puoluesuuntautuminen, sillä vastaajista seitsemän kannatti Vihreitä, kolme Vasemmistoliittoa, yksi SDP:tä. Yksi vastaajista ei päässyt äänestämään opiskelijavaihdon vuoksi, mutta kertoi kallistuvansa oikealle puoluekannatuksessaan. Kaikki kolme aineistossa edustettuna olevaa puoluetta on nähty kuuluvan liberaaliin vasemmistoon. Aineisto on kategorisoitu aineistolähtöisen sisällönanalyysin metodin periaatteita noudattaen kolmeen yläluokkaan; poliittiset keskustelut, poliittinen sosialisatio yliopistossa sekä poliittinen mielipide. Yläluokat rakentuvat luokan teeman mukaisista alaluokista,

jotka avataan sanallisesti sekä lainauksia hyödyntäen. Yläluokat yhdistyvät yhdeksi pääluokaksi; opiskelijoiden poliittinen sosialisatio. Aineiston analyysissa edetään poliittisten keskusteluiden tarkastelusta kohti yliopistoympäristössä tapahtuvaa poliittista sosialisatiota. Lopuksi tarkastellaan opiskelijoiden henkilökohtaisia näkemyksiä poliittisen mielipiteen muodostukseen. Aineistosta nostetut lainaukset on merkitty numerolla, sukupuolella, iällä, sekä puolueella, jota vastaaja on äänestänyt vuoden 2019 eduskuntavaaleissa. Merkitsemisen avulla vastaajat voidaan erottaa toisistaan, ja se mahdollistaa vastauksien monipuolisuuden hahmottamisen.

4.1 Poliittiset keskustelut

Poliittiset keskustelut ovat joillekin vastaajista arkipäiväisiä, ja mielenkiinto politiikkaa kohtaan on usein kasvanut opintojen myötä. Osa vastaajista kertoo keskustelevansa politiikasta harvemmin, ja keskusteluiden painottuvan lähinnä poliittisesti tärkeisiin aikakausiin, kuten vaalien tai lakimuutosten ollessa ajankohtaisia. Kaikki eivät kuitenkaan näe poliittisten keskusteluiden soveltuvan yliopiston käytäville, eikä poliittisen mielipiteen ilmaisemista väin ollen nähdä aina soveliaana.

Poliittisten keskusteluiden aiheet ovat yhteiskuntatutkimuksen opiskelijoiden parissa moninaisia. Usein aiheet poliittisiin keskusteluihin ponnistavat uutisista sekä ajankohtaisista poliittisista tapahtumista kuten vaaleista tai hallituksen toimista. Onkin tärkeää huomioida, kuinka paljon mediassa annetut näkökulmat ja kehykset tarkastella yhteiskunnallisia ilmiöitä vaikuttavat myös yhteiskuntatietelijöiden poliittisten keskusteluiden sisältöön. Vain yhdessä vastauksessa mainitaan, että median ulostuloja ja roolia myös haastetaan keskusteluissa. Poliitiikan osa-alueista käsitellään muun muassa sosiaalipolitiikkaa, maakuntapolitiikkaa, koulutuspolitiikkaa ja vammaispolitiikkaa, mutta talouspolitiikasta keskustelu sen sijaan oli harvinaista, kuten yhdessä vastauksessa mainitaan. Yleisinä keskustelunaiheina esiin nousevat myös ilmasto- ja ympäristöasiat, sukupuolten välinen tasa-arvo, ja vähemmistöjen oikeudet sekä kursseilla käsitellyt aiheet. Keskustelua käytiin myös poliittisesta vaikuttamisesta.

Faktapohjaisten keskustelujen lisäksi politiikkaan suhtauduttiin myös huumorilla, ja meemit ja vitsailu toivat väriä poliittiseen keskusteluun. Vitsit ja meemit antavat sisältönsä puolesta usein näkökulman ja hyväksytyyn suhtautumistavan vitsin kohteena olevaa ilmiötä kohtaan. Esimerkiksi meemit, joiden sisältö arvostelee tiettyä poliitikkoa tai puoluetta tarjoavat odotetun suhtautumistavan vitsin kohteeseen. Mikäli tiettyjä puolueita tai poliitikkoja parjaavat meemit toistuvat, se luultavasti

vahvistaa negatiivista suhtautumista poliitikkoa kohtaan, eikä kannusta tai rohkaise argumentoimaan pilkan kohteena olevan poliittisen kannan puolesta.

Keskusteluiden poliittinen näkökulma rakentuu usein lähtökohtaisesti vasemmalle nojaavien puolueiden kannatukselle. Monissa vastauksissa nousee esiin vasenta laitaa edustavan arvomaailman kannatus ja yleinen hyväksyttävyyys. Keskusteluiden puoluepainotus saattaa myös rajoittaa keskustelua ja esimerkiksi omasta arjesta kertomista. Vastajaat eivät usein kuulleet vastaväitteitä tai eriäviä mielipiteitä keskusteluissa, eikä näitä myöskään haluttu itse esittää, mikäli ne eivät tuntuneet yleiseen ilmapiiriin soveltuvilta. Vasemmalta oikealle argumentointi saatetaan kokea myös haastavana, ja se vaikeuttaa eriävien mielipiteiden ilmaisemista silloin, kun keskustelukumppanit kannattavat oikeammalle painottuvia puolueita.

Yleensä läheisten opiskelututtujen kanssa lähtökohtana keskustelulle pidetään sitä, että kaikki kannattavat vasemmalle nojaavia puolueita, kuten vasemmistoliittoa, tai vihreitä. Myös esimerkiksi feministinen puolue tuntuu lähtökohtana ns. sosiaalisesti hyväksyttävältä esimerkiltä. (N1, 20–22, Vasemmistoliitto.)

Tällöin kuitenkin esintän vihervasemmistolaisia näkemyksiä, joita pidän pätevinä, vaikka toisaalta pidän useita oikeistolaisempiakin kantoja erittäin pätevinä. En koe näiden esittämistä välttämättä viisaana opiskekukavereiden keskuudessa, sillä tunnen myös esimerkiksi opintojemme/professoreidemme jollain tavalla edustavan vihervasemmistolaista ajattelua. (N3, 20–22, Vihreät.)

Vastauksissa ilmenee tietoisuus yleisestä hegemoniasta, ja tätä hegemoniaa ei usein haluta haastaa. Erimielisyydet opiskelukavereiden kanssa käydyissä keskusteluissa saattavat liittyä esimerkiksi ideologioihin suhtautumiseen sekä median rooliin, kuten seuraava vastaaja kertoo.

Keskustelun esiintyvät eri mielisyydet liittyvät enimmäkseen siihen, pitäisikö joidenkin ideologioiden toimintaa ymmärtää tai onko oikein julkaista uutisia, jotka saattaisivat esim. normalisoida äärioikeistolaista ajattelua. Koen, että joidenkin opiskelukavereiden poliittiseen informaation ei voi täysin luottaa, koska tiedostan heidän puheiden olevan poliittisesti hyvin väritynyttä. (M5, 23–25, Vihreät.)

Huckfeldt ym. (2005, 21) näkemyksen mukaan poliittisella itsenäisyydellä ja kansalaisten välisellä kommunikaatiolla on hyvin vähän tekemistä, mikäli kansalaiset elävät poliittisesti homogeenisissä ryhmissä. Ryhmää ympäröivät sosiaaliset muurit eivät päästä läpi ryhmässä yleisesti hyväksytyt

näkemyksen haastavaa informaatiota. Näin ollen informaatio, jonka ryhmäläiset vastaanottavat, vastaa mitä luultavimmin jo heidän olemassa olevia mielipiteitään. Aineiston vastauksista nouseekin esiin, että yhteisesti jaetusta yleiseltä tuntuvasta poliittisesta mielipiteestä poikkeaminen saattaa tuntua vieraalta, ja kokemus mielipiteen vapaasta ilmaisusta vaatii luottamusta keskustelukumppaneita kohtaan, kuten seuraavassa vastauksessa kerrotaan.

Keskusteluun osallistuminen ja oman poliittisen mielipiteen kertominen vaatii yhä kuitenkin sen, että tiedän vastakkaisen osapuolen suhtautumisen ja voin luottaa siihen, ettei minua tuomita. Keskustelu on runsaasta keskustelusta ja tietämyksestä huolimatta kuitenkin yhä melko sävyttynyttä ja esimerkiksi vihreiden arvojen kannattamista pidetään lähestulkoon itsestäänselvyytenä myös omassa ystäväpiirissäni. (N4, 20–22, Vihreät.)

Kuten edellinen vastaaja korostaa, laajasta tietämyksestä huolimatta poliittinen keskustelu on melko sävyttynyttä. Yhteiskuntatieteellinen laaja-alainen ymmärrys yhteiskunnallisia ilmiöitä kohtaan tarjoaa kattavat työkalut tarkastella ympäristöä monipuolisista näkökulmista. Näin ollen onkin mielenkiintoista, että poliittisten keskusteluiden yhteydessä näkökulmien runsautta ei kuitenkaan aina koeta rikkautena, vaan ne saatetaan haluta piilottaa. Abram ym. korostavat äänestyksen rationaalisuutta käsittelevässä artikkelissaan, että yksilön äänestämisen tavoite ei ole vaikuttaa vaalien tulokseen, vaan ylläpitää ja parantaa asemaansa verkostoissa, joissa he ovat osana. Tämän aseman luomisessa keskeisessä osassa ovat sekä ryhmän etujen tunteminen että valmius toimia yhteisten etujen mukaan. (Abram 2007, 28.) Tämä herättääkin pohtimaan, onko yleiseksi miellettyyn poliittiseen mielipiteeseen mukautuminen yksilön tekemä rationaalinen valinta, jonka yksilö tekee vahvistakseen asemaansa sosiaalisessa verkostossaan, tässä tapauksessa opiskelukavereidensa keskuudessa.

Monissa vastauksissa nousee esiin, että poliittiset keskustelut opiskelukavereiden kanssa toimivat usein jo olemassa olevaa mielipidettä sekä arvomaailmaa vahvistavina. Keskustelut samaa mieltä olevien kavereiden kanssa saattavat johtaa olemassa olevan poliittisen suuntautumisen lujittumiseen.

Huomaan myös, että jos kaverit ovat samaa mieltä kanssani niin se vahvistaa mielipidettäni. Koen, että ”samanhenkisillä” keskusteluilla on vallalla olevan mielipiteen ”itseään vahvista” seuraus. (M5, 23–35, Vihreät.)

Poliittisia mielipiteitä ja näkemyksiä haastetaan sen sijaan yliopiston ulkopuolisissa sosiaalisissa suhteissa. Osa vastaajista kertoo kuulevansa eriäviä näkemyksiä ja jopa vitsailua poliittisista mielipiteistään ainejärjestön ulkopuolella käydyissä keskusteluissa. Tämän koetaan tuovan

perspektiiviä poliittisen kentän hahmottamiseen sekä poliittiseen suuntautumiseen, ja avartavan näkemystä erilaisista lähestymistavoista samoja ilmiöitä kohtaan. Eräässä vastauksessa kerrotaan, että vasemmalle kallistuneena Vihreiden äänestäjänä Kokoomusta edustavia kavereita vastaan argumentointi saattaa tosin olla hankalaa.

Mielipiteeni eivät siis välttämättä poikkea lapsuuden ystäväni mielipiteistä mutta lähestymiskohtamme keskusteluun ovat täysin erilaiset. Keskusteltaessamme vallitsevista yhteiskunnallisista ongelmista korostamme erilaisia näkökulmia ja otamme huomioon hyvin erilaisia tekijöitä mutta toiveemme lopputuloksesta ovat hyvin samankaltaisia. (N11, 23–25, Vasemmistoliitto.)

Keskustelut, jotka sisältävät omasta mielipiteestä poikkeavia näkemyksiä ja mielipiteitä nähdään usein ajattelua avartavina, ja näin ollen positiivisina. Onkin mielenkiintoista, että tästä huolimatta eriävien mielipiteiden jakaminen opiskelukavereiden kanssa ei tunnu aina luontevalta ja sen sijaan keskusteluissa usein pysyttiin yhteisesti jaetuissa suhtautumistavoissa ja näkökulmissa.

Ehkä kuitenkin enemmän oikealle. Tätä ehkä hieman aina "säikähdetään". Joten ehkä meidän alalla on pieni painostus vasemmalle. En ole antanut sen vaikuttaa kuitenkaan mielipiteeseeni tai siihen ketä äänestäisin. Olen kuitenkin avartanut poliittista näkökantaa molempiin suuntiin tämän myötä, koen sen vain positiiviseksi asiaksi. (N6, 20–22, -.)

Moni vastaajista lähtökohtaisesti luottaa opiskelukavereihinsa poliittisen informaation lähteenä, mutta myös tiedon poliittinen väritteisyys tiedostetaan. Vaikka omien opiskelukavereiden mielipiteisiin usein suhtaudutaan muita kriitikkömmämin, vastauksissa tuotiin myös ilmi, kuinka jonkinlaisia perusteluja mielipiteelle vaaditaan. Keskustelut ovatkin auttaneet hahmottamaan poliittista kenttää sekä eroja puolueiden välillä, ja rakentamaan henkilökohtaista poliittista mielipidettä. Keskusteluiden hyötynä nähdään myös tiedon lisääntyminen, argumentointitaitojen ja kriittisyyden kehitys sekä poliittisen näkökentän avartuminen.

Koen suhtautuvan kriittikkömmämin yhteiskuntatutkimuksen opiskelijoiden mielipiteisiin kuin muiden opintosuuntausten opiskelijoiden. Tähän luultavasti vaikuttaa se, että saman opintosuuntauksen opiskelijat käyttävät argumentoidessaan minulle tuttuja termejä ja kehyksiä. (N11 23–25, Vasemmistoliitto.)

4.2 Poliittinen sosialisatio yliopistossa

Poliittisen sosialisatian käsite on peräisin Herbert Hymanilta, ja se viittaa prosessiin, jossa yksilö omaksuu yhteiskunnallista asemaansa vastaavia toimintatapoja, joita ympärillä olevat sosialisatioagentit muovaavat (Hyman 1959.) Tutkielmassani yliopisto toimii poliittisen sosialisatian ympäristönä ja opiskelukaverit sosialisatioagentteina. Yliopisto-opinnot ja niiden sisältö nähdään usein vasemmistolle tärkeää arvomaailmaa, kuten tasa-arvoa, hyvinvointia ja ympäristön suojelua edustavana. Opintojen myötä etenkin tutkitun tiedon merkitys mielipiteen muodostukselle on kasvanut, ja näin ollen puoluekannalle on saatu tieteellistä vahvistusta. Opinnot ovat kehittäneet myös laaja-alaista ajattelua, sekä ymmärrystä ilmiöiden moninaisuudesta. Tieteellinen näyttö ei kuitenkaan välttämättä ole suoranaisesti vaikuttanut puoluevalintaan, sen sijaan opintojen merkitys nousee esiin jo olemassa olevaa puoluekantaa vahvistavana taustatekijänä.

Ainejärjestön ilmapiiri nähdään usein vihervasemmistolaista arvomaailmaa edustavana. Monista vastauksista nousee esiin, että ainejärjestön poliittisen ilmapiirin vahva painotus vasemmalle saattoi myös hankaloittaa avointa keskustelua aiheista. Perinteisistä vasemmalle kallistuvista näkökulmista poikkeaminen saattoi olla hankalaa, ja vastauksissa tunnistettiin tiettyjen poliittisten mielipiteiden syrjintää. Sen lähde oli kuitenkin hankalaa määritellä, vaikka tämän ilmapiirin olemassaolo tunnistettiin niin luennoilla kuin opiskelijatapahtumissakin. Etenkin opintojen alussa tunnistettiin paine olla samaa mieltä ympäröivän poliittisen mielipiteen kanssa, eikä yleiseltä tuntuvaa mielipidettä pyrittykään haastamaan tiedon puutteen vuoksi.

En ymmärtänyt ihmisten näkemystä sille, miksi kokoomus on niin huono ja vasemmisto hyvä. Se tuntui olevan ainoa hyväksyttävä tapa tehdä politiikkaa yhteiskuntatutkimuksen opiskelijoiden keskuudessa. Opintojen alussa oli paljon painetta olla samaa mieltä muiden poliittisten näkemysten kanssa, sillä en tiennyt paremmasta enkä niin sanotusti väitellä asiasta. (N4, 20–22, Vihreät.)

Yleinen poliittinen ilmapiiri on usein tunnistettavissa myös vastauksissa, joissa käsitellään käyttäytymistä sitseillä. Sitseillä, opiskelijoiden pöytäjuhlissa ”Oodi vapaudelle”- laulu on eräs perinteisistä laulettavista sitsilauluista. Laulun aikana eri säkeistöt edustavat eri puolueita, ja osallistujat voivat halutessaan nousta seisomaan kannattamansa puolueensa kohdalla ilmaistakseen puoluepoliittisen suuntautumisensa. Joillekin vastaajista poliittisen mielipiteen ilmaiseminen ”Oodi vapaudelle” laulun kohdalla ei tuota ongelmia, etenkin jos he kuuluvat enemmistöön. Poliittisen mielipiteen ilmaiseminen sitseillä nähdään kuitenkin myös problemaattisena, ja paine nousta

seisomaan vasemmalle painottuvien puolueiden kohdalla tunnistetaan. Tämä on johtanut myös tilanteisiin, jossa laulun aikana nousee seisomaan enemmistön noustessa riippumatta henkilökohtaisesta poliittisesta suuntautumisesta. Tämä saattaa luoda niin kutsutun joukkoharhan, jossa ryhmän jäsenet olettavat kaikkien ryhmän jäsenten ajattelevan samalla tavalla todellisuudesta. Seuraava vastaaja avaa tarkemmin näkemyksiään poliittisen mielipiteen ilmaisemisesta sitseillä.

Tyypillinen oikeisto-vasemmisto vastakkainasettelu elää ainejärjestössämme mielestäni liian voimakkaasti. Mutta koska itse myös koen eniten samaistuvani vihreisiin, en nää ongelmaa tuoda sitä ilmi avoimesti. Kuitenkin mielestäni poliittinen puoluekanta tulisi pystyä ilmaisemaan, vaikka se ei olisi ainejärjestön isoimpia puolueita. Sitseillä "oodi sitoutumattomuudelle" laulun aikana tilanteessa on selkeästi aistittavissa, minkä puolueen säkeistön aikana on suotavaa nousta seisomaan ja minkä ei. Oletin tämän olevan samankaltaista muissakin ainejärjestöissä mutta kuulemma Interaktion ainejärjestön sitseillä oman poliittisen mielipiteen ilmaiseminen laulun aikana on huomattavasti yksipuolisempaa. (N8, 26–29, SDP.)

Aineistosta on havaittavissa, että yhteiskuntatutkimuksen alan poliittinen ilmapiiri ikään kuin vie mukanaan opintojen alettua. Moni vastaajista jakoi samankaltaisen arvopohjan ennen opintoja, ja on saanut opintojen myötä tieteellistä vahvistusta sekä arvomaailmalleen että poliittiselle suuntautumiselleen. Ainejärjestön yleinen poliittinen ilmapiiri vaikuttaa myös suosivan tätä vasemmalle kallistuvaa poliittista suuntautumista, joka tunnistetaan jo opintojen alkuvaiheessa. Yliopisto opintojen aloittaminen tarkoittaa monille täysin uudenlaiseen sosiaaliseen ympäristöön sopeutumista ja tämän ympäristön toimintatapojen omaksumista. Yleisesti hyväksytyltä tuntuvaan poliittiseen ilmapiiriin mukautumisen voidaankin nähdä olevan luonnollinen ratkaisu tilanteessa, jossa pyritään pääsemään uuden yhteisön jäseneksi.

4.3 Poliittiset mielipiteet

Monella vastaajista ei ole vahvaa puoluepoliittista kantaa, sen sijaan puoluesuuntautuminen on tiedostetumpaa. Vastaajien puoluekannat ovat muuttuneet opintojen aikana esimerkiksi oikealta vasemmalle, sekä vasemmalta vihreäksi. Moni opiskelijoista ei omaa vahvaa puoluepoliittista kantaa, ja näin ollen siirtymät puolueiden välillä ovat mahdollisia. Toisaalta mikäli kanta on ollut vahva jo ennen opintoja, ei yliopistossa vietetyn ajan nähdä useinkaan vaikuttavan siihen. Joidenkin vastaajien poliittinen kanta on vahvistunut opintojen aikana, mutta tämän ei nähdä välttämättä johtuvan yliopistoympäristöstä.

Puoluekantani on ollut suhteellisen vahva jo ennen opintojeni aloitusta. Ehkä opintojen aikana olen saanut lisää tieteeseen perustuvaa näyttöä sille, että äänestän mielestäni oikeaa puoluetta, eli puoluekantani on vahvistunut opintojen aikana. Opintoni toisaalta tuottaa kykyä tarkastella kriittisesti eri asioita, joten olen myös kyseenalaistanut puoluevalintani suhteessa tutkittuun tietoon, mutta puolue toimii tutkimustiedon mukaisesti minulle itselleni tärkeillä osa-alueilla, joten olen äänestänyt tottumusteni mukaisesti. (N3, 20–22, Vihreät.)

Äänestysvalintaa tehdessä vastauksissa korostuvat sosiaalinen ja taloudellinen tasa-arvo, ilmasto- ja ympäristökysymykset sekä yleisesti Vihreiden ja Vasemmistoliiton edustava arvomaailma. Edelliset teemat korostuvat myös opinnoissa, ja näin ollen opinnot saattavat vaikuttaa kyseisten aihepiirien merkityksen kasvamiseen. Puolueen kanta tiettyihin kysymyksiin, ehdokkaiden henkilökohtainen arvomaailma sekä poliittisen tiedon lisääntyminen nähdään myös merkityksellisinä tekijöinä valintaa tehdessä.

Suurin osa vastaajista tietää puolueet, tai vähintään puoluesuuntaukset, joita opiskelukaverit ovat äänestäneet. Opiskelukavereiden oletetuissa puoluevalinnoissa korostuivat etenkin Vihreät ja Vasemmistoliitto, sekä Feministinen puolue ja SDP. Jaetun yhteisen arvomaailman vuoksi puoluesuuntautumisen uskottaan olevan samankaltaista.

Joidenkin vastaajien kaveripiiristä löytyi myös muiden kuin vasemmalle kallistuvien puolueiden äänestäjiä. Puoluekannatuksen ei nähty vaikuttavan sosiaalisten suhteiden laatuun, mutta yllättäville kannoille saatettiin kuitenkin pyytää perusteluita. Eräs vastaaja kertoo myös tiedostavansa, että hänen on taustansa vuoksi vaikeaa ymmärtää ihmisiä, jotka äänestävät muita puolueita kuin Vasemmistoliittoa tai Vihreitä. Lähes kaikki vastaajista kertovat, ettei tieto opiskelukaverien puoluevalinnasta vaikuta heidän omaan äänestyspäätökseensä. Mikäli opiskelukaverit vaikuttavat äänestyspäätökseen, on se kuitenkin tiedostettua, ja sen nähdään johtuvan omasta heikosta poliittisesta tietämyksestä.

Olisi vaikeaa äänestää ehdokasta, joka olisi kaukana opiskeluystävien kannattamista ehdokkaista, sillä he ovat henkilöitä joiden kanssa kyseisistä asioista keskustellaan. En osaa sanoa, olenko äänestänyt vastoin tahtoani, mutta ainakin olen ollut vahvasti ohjailtavissa äänestystilanteessa. (N4, 20–22, Vihreät.)

Edellisen vastaajan esittämä näkemys on erittäin tärkeää ottaa huomioon. Mikäli henkilökohtaista tietämystä eri puolueista ja poliitikoista ei koeta riittäväksi on luotettavien opiskelukavereiden merkitys poliittisen informaation lähteenä luultavasti korkeampi. Opiskelukavereiden kannattaessa

saman suuntaisia puolueita on näiden puolueiden ulkopuolelle jäävistä puolueista ja poliitikoista keskustelu oletettavasti harvinaisempaa. Näin ollen äänestäjän korviin ei välttämättä kantaudu argumentteja vaihtoehtoisten puolueiden puolesta. Mikäli poliittinen tietämys on ollut heikkoa ennen opintojen aloittamista, eikä lapsuuden kodista ole peritty poliittista suuntautumista on todennäköisempää, että yliopistoympäristön ohjaama puoluekanta omaksutaan kritiikittömämmin. Tämä saattaa vahvistaa ryhmäajattelua, jossa päätöksiä ja näkökulmia ei välttämättä pohdita itse, vaan koetaan helpommaksi sopeutua ryhmältä valmiiksi omaksuttavaan ajattelumaailmaan.

Moni vastaajista kuitenkin kertoo perhetaustansa vaikuttaneen henkilökohtaisten poliittisten mielipiteiden muotoutumiseen. Vanhempien koulutus ja tulotaso olivat tekijöitä, joiden merkitys nykyisille poliittisille mielipiteille tunnustetaan. Vanhempien puoluesuuntautuminen ja vaikutusmaailma ei kuitenkaan välttämättä näy enää nykyisessä henkilökohtaisessa puoluevalinnassa. Aina perheellä ja lapsuuden kodilla ei kuitenkaan ole vaikutusta, ja poliittisen kannan kerrotaan myös muotoutuneen vasta aikuisiällä tai teini-iässä vertaisryhmien vaikutuspiirissä. Eräs vastaaja kertoo oman poliittisen kantansa vahvistuneen kirkon toiminnassa mukana olemisen myötä. Teini-iässä kokemukset suvaitsemattomilta tuntuviin ihmisten parissa toimivat peilinä oman avarakatseisemman kannan vahvistumiselle.

Koen, että omalla lapsuudenkodin ympäristöllä on suuri vaikutus omiin poliittisiin ajatuksiin ja poliittiseen käytökseen. Olen kuitenkin opintojen aikana oppinut ymmärtämään, että mikään ilmiö ei ole yksinkertainen eikä niihin löydy yksiselitteisiä selityksiä tai ratkaisuja. Jokainen valinta on pois jostain ja usein valinnoissa on aina kärsivä osapuoli. (M5, 23–25, Vihreät.)

Aineistosta oli havaittavissa myös ristiriitaisuuksia primaari- ja sekundaarisosialisaatiossa omaksuttujen arvomaailmojen välillä. Jotkut vastaajista kertovat, että heidän perheeltään omaksuma puoluekanta on muuttunut suhteessa nykyiseen, yliopisto-opintojen aikana omaksuttuun poliittiseen kantaan. Vastauksista nousee esiin myös kokemus siitä, ettei yliopiston ulkopuolisissa sosiaalisissa suhteissa välttämättä kunnioitettu yliopistoaikana muovautuneita poliittisia näkökulmia. Tämä tulee esiin etenkin vastauksissa, joissa lapsuuden sosiaalinen ympäristö edustaa oikeistolaisempaa näkökantaa, kuin vastaajan nykyinen puoluesuuntautuminen. Nämä ristiriitaisuudet maailmojen välillä on kuitenkin hyväksytty, ja vaikka lapsuuden sosiaalisen ympäristön nähtiin vaikuttaneen poliittisen mielipiteen muotoutumiseen, ei sillä useinkaan nähty olevan merkitystä aikuisuudessa tehdyille äänestyspäätöksille, jotka olivat irtaantuneet primaarisosialisaatiosta omaksutusta maailmasta.

Vastauksissa korostuu pyrkimys ymmärtää yhteiskunnallisia ilmiöitä ja politiikkaa laaja-alaisesti ja monista eri näkökulmista. Mustavalkoisen ajattelun sekä ”kuplittumisen” välttäminen nähdään tärkeänä, ja ihmisten käsityksiä myös opiskelijoiden monimuotoisuudesta pyritään laajentamaan. Vastauksissa tiedostetaan, että erot puolueiden arvomaailmojen ja menettelytapojen välillä saattavat silti johtaa samaan lopputulokseen pyrkimiseen. Yhteiskuntatutkimuksen alan tunnistetaan tarkastelevan asioita epätasa-arvon näkökulmasta esimerkiksi taloudellisemman näkökulman sijaan.

Tarkastelen itse asioita usein juuri sosiaalisen epätasa-arvon kannalta kun taas kauppatieteiden opiskelija saattaa tarkastella asioita huomattavasti taloudellisemmasta näkökulmasta. Kehykset, joista tarkastelen politiikassa käsiteltäviä aiheita ovat varmasti linkittyneenä omiin mielenkiinnon kohteisiin mutta syy, että näen tietyt aiheet tärkeänä mahdollisesti kumpuavat ympäristöstäni. (N11, 23–25, Vasemmistoliitto.)

Aineistosta on havaittavissa, että vaikka yleinen hyväksyttävä poliittinen mielipide koetaan usein vihreänä tai vasemmistolaisena, ovat opiskelijat saman aikaisesti tietoisia jaettujen samankaltaisten lähtökotien vaikutuksesta keskusteluiden sisältöön. Vaikka vaaliurnilla valitut puolueet mukailivatkin tätä yhteiseksi koettua poliittista arvomaailmaa, vastaajien suhtautuminen muita puolueita kohtaan oli harvoin täysin ehdotonta. Moni vastaajista tiedostaa ihmisten monimuotoisuuden ja kokee mustavalkoisen ajattelun vieraaksi, ja havaittavissa on pyrkimys laaja-alaiseen yhteiskunnalliseen ymmärrykseen yli puoluerajojen.

Tämä on kuitenkin ristiriidassa kokemusten kanssa, että yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelma olisi poliittisesti painottunut ja näin ollen määrittäisi keskustelujen näkökulmia. Voisiko olla niin, että mikäli keskusteluihin sisällytettäisiin rohkeammin myös yleiseksi koetusta mielipiteestä poikkeavia näkemyksiä, se avaisi täysin uuden näkökulman yhteiskuntatieteilijöiden välisten keskusteluiden maailmaan. Ryhmän heterogeenisyys mielipiteissä ja näkemyksissä mahdollistaisi väittelyt ja argumentointitaitojen edelleen kehittymisen, mistä olisi varmasti hyötyä myös tulevaisuuden työelämässä kohdatessa erilaisista koulutustaustoista tulevia ihmisiä, joiden mielipiteet ja näkökulmat pohjaavat erilaisiin tutkimuksiin ja argumentteihin kuin yhteiskuntatieteilijöillä.

5. Päätelmät ja pohdinta

Tutkielman tavoitteena on ollut kartoittaa, kuinka sosiaaliset tekijät vaikuttavat Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen opiskelijoiden poliittisen mielipiteen muodostukseen. Lähestyin

tutkimuskysymystä laatimalla avoimen kirjoituskutsun yhteiskuntatutkimuksen opiskelijoille, ja analysoin vastaanottamiani kirjoituksia aineistolähtöisen sisällönanalyysin menetelmää noudattaen. Tutkielma raottaa ovea yhteiskuntatutkimuksen opiskelijoiden arvomaailmaan sekä opiskelijoiden henkilökohtaisiin poliittisiin näkemyksiin. Tutkielman edetessä minulle valkeni, että tutkimuskysymykseen ”kuinka sosiaaliset tekijät vaikuttavat opiskelijoiden poliittisen mielipiteen muodostukseen?” on haastavaa, ellei jopa mahdotonta löytää yksiselitteistä vastausta. Näen kuitenkin yksiselitteisen vastauksen puuttumisen merkinä tutkielman onnistumisesta; se on onnistunut tavoitteessaan kartoittaa ja pyrkiä ymmärtämään poliittisen mielipiteen muodostukseen vaikuttavia sosiaalisia tekijöitä. Aineiston monenkirjavat vastaukset avartavat käsitystä opiskelijoiden näkemyksistä poliittisista keskusteluista, informaatiokanavista, sekä lapsuuden kodin ja opintojen aikaisen sosiaalisen ilmapiirin merkityksestä poliittisen mielipiteen muodostumiselle. Sen lisäksi että aineisto auttaa ymmärtämään opiskelijoiden poliittisen mielipiteen muodostusta sosiaalisten verkostojen näkökulmasta, auttaa se myös hahmottamaan niitä osa-alueita, jotka jäävät vähemmälle huomiolle poliittista mielipidettä muodostettaessa.

Opiskelukavereiden merkitys poliittisen mielipiteen muodostukselle on moniselitteinen ilmiö. Suurin osa vastaajista kieltää, että tieto opiskelukavereiden äänestyspäätöksistä olisi vaikuttanut henkilökohtaiseen äänestyspäätökseen. Aineistosta on luettavissa, että välitöntä vaikutusta opiskelukavereiden poliittisten mielipiteiden vaikutuksesta omaan mielipiteeseen ei ole. Sen sijaan sosiaalisten suhteiden välillinen merkitys mielipiteen muodostukselle on havaittavissa. Opintoalan yleinen poliittinen ilmapiiri ja sosiaalisen ympäristön arvomaailma nähdään usein samankaltaisina, vihreää ja vasemmistolaista arvomaailmaa suosivina. Vastauksista nousee esiin hegemonia yleisesti hyväksytystä puoluesuuntautumisesta, eikä tätä hegemoniaa liioin haasteta, tai haluta haastaa. Vahva hegemonia saattaa johtaa tilanteeseen, jossa poliittisiin keskusteluihin ei myöskään tuoda informaatiota, jonka nähdään asettuvan vallalla olevaa yleisesti hyväksytyä poliittista suuntautumista vastaan.

Tarkastelin aikaisemmin James Colemanin (1988, 104) sosiaalisen pääoman käsitettä käyttäytymistä ohjaavien normien näkökulmasta. Tutkielman aineistosta ilmenee, että 12 vastaajasta 11 on äänestänyt vuoden 2019 eduskuntavaaleissa. Äänestämättä jättänyt vastaaja olisi myös äänestänyt, mikäli olisi ollut Suomessa äänestyksen aikaan. Voimmekin aineiston perusteella olettaa, että eduskuntavaaleissa äänestäminen on Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen opiskelijoiden parissa vahva käyttäytymistä ohjaava normi, jopa itsestäänselvyys. James Coleman ottaa sosiaalisen pääoman käsitteen määrittelyssään huomioon sosiaalisen pääoman myös informaation vaihdon

näkökulmasta (em. 104). Aineistosta on havaittavissa, että yhteiskuntatutkimuksen opiskelijat pääpiirteittäin luottavat toisiltaan saamaan informaatioon, mutta mielipiteille vaadittiin myös perusteluja. Yhteisesti jaetut näkökulmat ja keskustelu tutuista käsitteistä käsin vahvisti tunnetta vastaanotetun informaation luotettavuudesta. Coleman näkee informaationvaihdon eräänä sosiaalisen pääoman ilmenemisen muotona, ja resurssina siinä missä muutkin pääoman muodot. Kuten muidenkin resurssien, informaation hankkiminen vaatii aikaa ja vaivaa. (Em. 104.) Mikäli opiskelija kokee opiskelukavereiltaan vastaanottaman informaation luotettavana ja omaa maailmankuvaa vahvistavana nostaa se luultavasti kynnystä nähdä vaivaa ja hankkia itsenäisesti kyseistä näkökulmaa haastavaa informaatiota. Eräs vastaaja kertookin, että muiden kuin opiskelukavereiden kannattamien ehdokkaiden äänestäminen on hankalaa, sillä opiskelukaverit ovat niitä ihmisiä, joiden kanssa asioista keskustellaan. Näin ollen opiskelukavereiden merkitys poliittisen informaationvaihdon näkökulmasta saattaa muodostua hyvinkin korkeaksi.

Käsitellessäni tutkielman teoriataustaa esittelin Thomas Bergerin ja Peter Luckmanin sekundaarisosialisaation käsitteen, ja otin yliopistoinstituution sekundaarisosialisaation tarkastelun ympäristöksi. Maailma, jonka yksilö omaksuu sekundaarisosialisaatiossa, rakentuu primaarisosialisaatiossa omaksutun maailman päälle (Berger & Luckmann 1966, 151). Aineistosta on havaittavissa, että yliopiston merkitys sekundaarisosialisaation ympäristönä on vahva, ja tämä näkyy esimerkiksi tieteellisen tiedon merkityksen kasvussa henkilökohtaisen poliittisen kannan muodostukselle. Yhteiskuntatutkimuksen alan nähdään usein edustavan vihreää ja vasemmistolaista arvomaailmaa, ja keskustelu yhteisesti omaksutuista näkökulmista ja käsitteistöstä käsin nähdään luontevana. Sen sijaan oikeistolaisempien näkemysten esittäminen ja perustelu saatetaan kokea haastavana, vaikka ne nähtäisiin myös pätevinä. Yhteiskuntatutkimuksen opinnoista omaksuttava käsitteistö ja tavat nähdä maailma nähdään edustavan tasa-arvoa, sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja pyrkimystä yhteiskunnalliseen hyvinvointiin. Sen sijaan opinnoissa vähemmälle huomiolle jäävät talouden toimintamallit sekä puoluepolitiikkaa käsittelevät teemat.

Pohdinkin, tarjoaako yliopistoinstituution sekundaarisosialisaatio yhteiskuntatutkimuksen opinto alalla tarpeeksi käsitteellisiä menettelytapoja tai ”erityistietoa”, joiden avulla osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun myös talouden ja puoluepolitiikan osa-alueilla. Tämä on osaltaan saattanut johtaa opiskelijoiden kokemukseen vaikeudesta perustella ja esittää vaihtoehtoisia, oikeistolaisemmiksi nähtyjä, yleisestä mielipiteestä poikkeavia näkökulmia, tai argumentoida oikeistolaisempia mielipiteitä vastaan. Yhteiskunnallisessa keskustelussa argumentointitaidot, jotka kattavat kaikki yhteiskunnallisesti merkittävät osa-alueet ovat tärkeitä. Tämän myötä

yhteiskunnallista tietämystä esimerkiksi tasa-arvoon liittyen voidaan jakaa ja esittää vakuuttavasti myös niiden ihmisten keskuudessa, joiden arvomaailma ja lähtökohdat argumentoida eriävät omasta. Alan käsitteistön, tieteellisten konventioiden ja ajatusmaailmojen hallitseminen on tärkeää kasvussa kohti oman alan asiantuntijuutta, mutta näen esimerkiksi talouden ja puoluepolitiikan osa-alueet kiinteinä osina tämän hetkisen yhteiskunnan rakentumisessa. Kyky argumentoida monipuolisesti myös kyseisillä osa-alueilla on eduksi keskustellessamme yhteiskunnallisten rakenteiden muutoksen mahdollisuuksista. Erilaiset arvomaailmat ulossulkeva argumentaatiotaitojen puute sen sijaan luo kuolleen kulman yhteiskuntatieteelliselle osaamiselle. Koen, että tämän päivän ongelmien ratkaisussa korostuu monitieteellinen ymmärrys ja yhteistyö, joten tasavertainen ja tavoitteellinen osallistuminen yhteiskunnalliseen keskusteluun vaatii myös muiden kuin liberaaliin vasemmistoon käsitettävien puolueiden lähtökohtien ja argumentaation ymmärrystä. Tähän lukeutuu myös kyky keskustella ennakkoluulottomasti esimerkiksi puolueiden välisistä talouspoliittisista kannoista, niiden taustoista, ja tavoitteista pitkän aikavälin yhteiskunnalliselle kehitykselle.

Käsittämäni Huchfeldtin ym. (2005, 21) teoretisointi mielipiteiltään homogeenisen ryhmän vaikutuksesta ryhmän jäsenien poliittiselle mielipiteelle vaikuttaa osuvan oikeaan tarkastellessamme yhteiskuntatutkimuksen opiskelijoiden poliittisen mielipiteen muodostumista. Vastauksista nousee esiin, että olemassa olevia mielipiteitä ei useinkaan haastettu, ja vihreitä ja vasemmistolaisia arvoja edustavat näkökulmat nähtiin ja usein hyväksyttiin ”yleisenä totuutena”. Tätä yhteisesti jaettua arvomaailmaa ei niinkään nähty ongelmallisena, ja vastaajat samaistuivat pitkälti yhteisesti jaettuun arvopohjaan. Sen sijaan aiheen problemaattisuus nousee esiin tilanteissa, joissa yleisestä mielipiteestä eriävien näkökulmien esittämistä vältettiin, ja näin ollen uusinnettiin kokemusta yhdenmukaisesta yleisestä poliittisesta suuntautumisesta. Aineistosta nouseekin käsitys yhteiskuntatutkimuksen alasta verrattain poliittisesti homogeenisenä ryhmänä, jonka sosiaaliset muurit ylläpitivät yleisesti hyväksytyä poliittisen suuntautumisen ilmapiiriä, ja eriävien väitteiden tuominen keskusteluun on harvinaista.

Tutkimuksen otos on kuitenkin hyvin pieni tehdäkseen yleistettävämpiä johtopäätöksiä ilmiöstä. 12 vastaajaa ja kolmen puolueen edustus ei riitä johtopäätöksien tekemiseen koko suuren opintoalan käsityksistä ilmiötä kohtaan. Lisäksi vastaajien samankaltainen puoluesuuntautuminen muodostaa varsin kapean kuvan, eikä mahdollista laajempaa vertailua näkemyseroista eri puolueiden kannattajien välillä. Tutkimukseen vastanneet saattavat olla kavereita keskenään, joka näin ollen kertoisi vain yhden kaveriporukan mielipiteistä ja näkemyksistä. Toinen tutkielmassa huomioitava tekijä on oma asemani osana tutkittavaa joukkoa. Yhteiskuntatutkimuksen opiskelijana muihin saman

opiskelualan opiskelijoihin kohdistuva tutkimus oli paikoin haastavaa, sillä omasta positiosta ja henkilökohtaisista ennakko-oletuksista irrottautumiseen oli kiinnitettävä jatkuvasti huomiota.

Tutkielman pientä otosta voidaan tarkastella myös toisesta näkökulmasta esittäen kysymyksen, miksi näin on? Viime aikoina pinnalla on ollut keskustelu poliittisesta polarisoitumisesta, sekä identiteettipoliitikasta. Francis Fukuyama (2020) esittää, että aikaisemmin vasemmistoa on määrittänyt pyrkimys taloudelliseen tasa-arvoon, ja oikeistoa vapauden tavoittelu. 2010-luvulle tultaessa vanhat poliittiset jäsentymistavat ovat kuitenkin muuttuneet, ja poliittista kirjoa määrittää nykyään identiteetti. Laajan taloudellisen tasa-arvon sijaan vasemmisto keskittyy enenevässä määrin marginaaliryhmien asioiden ajamiseen, ja oikeisto sen sijaan on identifioitunut isänmaallisena ja kansan etuja ajavana ryhmänä. Fukuyaman näkemyksen mukaan tämän uuden oikeisto-vasemmisto vastakkainasettelun ytimessä ovat suhtautuminen naisten oikeuksiin, pakolaisuuteen, maahanmuuttoon sekä rotuun, etnisyyteen ja uskontoon. (Fukuyama 2020, 16.) Kun politiikka ei ole enää sidoksissa suuriin ideologioihin vaan sen sijaan identiteettiin, saattaa poliittisesta mielipiteestä tulla herkkä ja arka aihe. Poliittisen mielipiteen sidoksisuus identiteettiin voidaan nähdä itseä määrittävänä, ja näin ollen avoimen mielipiteen esille tuominen saattaa johtaa varovaisuuteen. Aiheen arkuus saattaa olla osasyynä siihen, ettei poliittista mielipidettä käsitteleviin kyselyihin haluta aktiivisesti osallistua.

Vuonna 2016 Tampereen yliopiston opiskelijoista tehty tutkimus koulutusalan yhteydestä opiskelijoiden poliittiseen orientoitumiseen keskittyy tarkastelemaan eroja opiskelijoiden yhteiskunnallisissa arvoissa ja koulutusalaissa. Tutkimus nostaa jälleen pinnalle vuosikymmeniä hiipuneena olleen poliittisen suuntautumisen ja koulutusalan yhteyden tutkimuksen (Avonius ym. 2016, 8). Tutkimustuloksista ilmenee, että poliittisen vasemmiston kannatus oli korkeinta yhtiskuntatieteilijöiden, humanistien ja luonnontieteilijöiden keskuudessa. Poliittinen oikeisto sen sijaan sai kannatusta taloustieteilijöiden, oikeustieteilijöiden ja lääketieteen opiskelijoiden keskuudessa (em. 11). Edellisen kaltaiset tutkimukset ovat erittäin mielenkiintoisia ja tärkeitä, jotta pääsemme tarkastelemaan tulevaisuuden asiantuntijoiden ja vaikuttajien arvomaailmojen ja poliittisen suuntautumisen muodostumista opintojen aikana. Tampereen yliopiston opintosuunnat eroavat toisistaan opiskelijoiden välisessä poliittisessä orientaatiossa, ja olisikin mielenkiintoista perehtyä syvällisemmin kysymykseen, kuinka eri aloilla tapahtuva poliittinen sosialisatio muovaa opiskelijoiden poliittista mielipidettä, ja mikä merkitys alojen poliittisella orientaatiolla on opintoihin hakeutumiseen. Yliopisto on merkittävä sekundaarisosialisaation ympäristö yksilön elämässä ja

yliopistoaikana omaksuttu poliittinen suuntautuminen ja näkemykset saattavat kantaa pitkälle yksilön tulevaisuuteen, aina työelämään ja mahdolliseen johtoportaan tehtäviin päätöksiin asti.

Moni vastaajista on jo ennen opintoja tiedostanut henkilökohtaisen arvomaailmansa, johon nykyinen poliittinen suuntautuminen pohjaa. Mielenkiintoista onkin, että kirjoituspyyntöön vastanneiden opiskelijoiden arvomaailma oli usein samankaltainen. Tämä herättää pohtimaan, hakeutuuko yhteiskuntatutkimuksen opintoihin ihmisiä, jotka kokevat vihreiden ja vasemmistoliiton edustaman arvomaailman omakseen. Herää myös kysymys, onko yhteiskuntatutkimus alana leimautunut vihreitä ja vasemmistolaisia arvoja edustavaksi, ja kokevatko muiden puoluesuuntausten kannattajat alan vieraana. Mikäli näin on, tällä saattaa olla merkittäviä vaikutuksia opintoihin hakeutumisessa, sekä muiden alojen opiskelijoiden kiinnostuksessa yhteiskuntatieteisiin sivuaineena. Näen tämän toisaalta ongelmallisena, sillä yhteiskuntatieteiden tulisi alana edustaa neutraaliutta ja objektiivisuutta ja pitää ovi avoinna erilaisille näkemyksille ja tavoille ymmärtää yhteiskuntaa ja vaihtoehtoisia toimintamalleja. Mikäli ala yhdistetään vahvasti tiettyihin poliittisiin näkemyksiin, se saattaa johtaa vain tietynlaisen ajattelutavan toistamiseen, ja siihen, ettei vaihtoehtoisia näkemyksiä omaavia ihmisiä oteta tai he eivät hakeudu yhteiskuntatutkimuksen piiriin. Toisaalta Tampereen yliopisto on historiallisesti mielletty punaisena, jonka merkitys luultavasti edelleen näkyy opintoihin hakeutumisessa sekä yliopistoinstituution tarjoamassa sekundaarisosialisaatiossa.

Tutkielmani yhteiskuntatutkimuksen opiskelijoiden poliittisen mielipiteen muodostuksesta antaa mahdollisuuden tarkastella myös yhteiskuntatutkimuksen opintosisältöjä niiden kehittämisen näkökulmasta. Aineistosta nousee esiin, että tasa-arvo, ympäristö ja hyvinvointi ovat monille vastaajille tärkeitä arvoja, joille annetaan painoarvo myös äänestysvalinnassa. Yhteiskuntatieteellinen ymmärrys käsittää kapitalistisen talouden rakenteellisten ongelmien hahmottamisen niin ihmiselle kuin ympäristöllekin, sekä erilaisia filosofisia ja eettisiä lähestymistapoja yhteiskunnallisten ongelmien tarkasteluun. Tätä historiallista ymmärrystä täydentämään tarvittaisiin kuitenkin myös esimerkiksi nykyaikaisen globaalin finanssi- ja markkinatalouden hyötynäkökulman ymmärtämistä, ja keskustelua siitä, kuinka haluttuja tai ei, silti vallallaan olevia rakenteita voitaisiin paremmin myös hyödyntää yhteiskunnallisessa kehityksessä, kohti yhteisesti jaettuja tasa-arvon ja hyvinvoinnin päämääriä.

Lähteet

Abrams, Samuel & Iversen, Torben & Soskice, David (2011). "Informal Social Networks and Rational Voting." *British Journal of Political Science* 41:2, 229-257.

Avonius, Marja, Kaunisvaara, Johanna, Kestilä-Kekkonen, Elina, Koivisto, Tuomas, Leinonen, Nelli, Rantala, Ville, Ruotsalainen, Taru & Tiihonen, Aino & Vahvelainen, Saana & Westinen, Jussi (2016). Koulutusalan yhteys yliopisto-opiskelijoiden poliittiseen orientaatioon. *Politiikka* 58:1, 7–26.

Berger, Peter & Luckmann, Thomas (1966). *The Social Construction of Reality - A Treatise in the Sociology of Knowledge*. Garden City, N.Y: Doubleday.

Bowler, Shaun (2017). "Institutions and Voter Choice: Who Chooses, What Do They Choose Over, and How Do They Choose." Teoksessa Arzheimer, Kai & Evans, Jocelyn & Lewis-Beck, Michael S. (toim.) *The Sage handbook of electoral behaviour*, 40–67. Los Angeles: SAGE reference.

Coleman, James S. (1988). "Social Capital in the Creation of Human Capital." *American Journal of Sociology* 94, 95–120.

Gschwend, Thomas & Meffert, Michael F. (2017). "Strategic Voting". Teoksessa Arzheimer, Kai & Evans, Jocelyn & Lewis-Beck, Michael S. (toim.) *The Sage handbook of electoral behaviour*, 448–481. Los Angeles: SAGE reference.

Heiskala, Risto (2000). *Toiminta, tapa ja rakenne: kohti konstruktionistista synteesiä yhteiskuntateoriassa*. Helsinki: Gaudeamus.

Huckfeldt, Robert & Johnson, Paul E. & Sprague, John (2005). "Individuals, Dyads and Networks-Autoregressive Patterns of Political Influence." Teoksessa Zuckerman, Alan (toim.) *The Social Logic of Politics: Personal Networks as Contexts for Political Behavior*, 21–48. Philadelphia: Temple University Press.

Hyman, Herbert (1959). *Political Socialization: A Study in the Psychology of Political Behavior*. New York: Free Press.

Immonen, Antti (2020). *Francis Fukuyama: Identiteetti: arvostuksen vaatimus ja kaunan politiikka*. Jyväskylä: Docenco.

Lahtinen, Hannu (2019). Socioeconomic differences in electoral participation Insights from the Finnish administrative registers. Helsinki: University of Helsinki.

Panula, Rainer (1979). Tampereen yliopiston opiskelijain poliittiset asenteet, kiinnostus politiikkaan, tiedot politiikasta ja yhteiskuntakäsitys. Tampere.

Stafford, Derek K. (2016). The Relationship Between Participation, Social Networks, and Cooperation: How Social Networks Influence Voter Turnout through Mobilization and How Both Networks and Turnout are Related to Cooperation. Michigan: University of Michigan.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen opiskelija, kuka muodostaa poliittisen mielipiteesi?

Vaikka äänestäminen nähdään yksityisenä tekona, ei poliittisen mielipiteen muodostuminen tapahdu eristyksissä muista ihmisistä. Ympäristöllä ja sosiaalisilla verkostoilla on merkittävä vaikutus matkalla kohti vaaliuurnalla tehtävää äänestyspäätöstä. Korkeakoulutettujen ollessa aktiivisia äänestäjiä toivon juuri sinun, Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen opiskelija, vastaavan kyselyyni, joka kartoittaa sosiaalisten verkostojen merkitystä äänestysprosessissa.

Olen sosiologian opiskelija Tampereen yliopistosta, ja tutkin kandidaatintutkimukseni Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen opiskelijoiden poliittisen mielipiteen muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä opintojen aikana. Toivon saavani kuulla opiskelijoiden kokemuksia poliittisen mielipiteen muodostukseen sekä äänestyskäyttäytymiseen vaikuttavista tekijöistä. Olisi hienoa saada mahdollisimman runsaita ja monipuolisia vastauksia erilaisista taustoista tulevilta opiskelijoilta, ja näin ollen mahdollistaa ilmiön kattava kartoitus. Tämän takia jokainen vastaus on yhtä tärkeä tutkimuksen menestymisen kannalta.

Sopiva pituus kirjoitukselle on n. 1 sivu, mutta ylärajaa ei ole, joten voit antaa sanaisen säälisi kukkia. Voit käyttää seuraavia kysymyksiä kirjoituksesi tukena:

- Kuvaile, millä tavoin keskustelut puoluepolitiikasta opiskelukaveriesi kanssa?
- Keskusteletko muista poliittisista aiheista opiskelukaveriesi kanssa, jos, niin kuvaile millaisia aiheita tai ilmiöitä keskusteluissa nousee esiin?
- Miten olet kokenut näiden keskusteluiden vaikuttaneen suhtautumiseesi ilmiötä kohtaan?
- Kuvaile, minkälaista poliittista informaatiota saat opiskelukaveriltasi, ja koetko voitavasi luottaa tähän tietoon?
- Luuletko tietäväsi, mitä puolueita opiskelukaverisi äänestivät viimeisissä valtakunnallisissa vaaleissa? Kuvaile, millä tavoin mahdollinen tieto opiskelukaveriesi äänestysvalinnasta vaikutti omaan äänestyskäyttäytymiseesi?
- Koetko, että olet äänestänyt 'vastoin' omaa näkemystäsi, jos olet tiennyt opiskelukaveriesi äänestävän toisin? Mitkä tekijät tähän päätökseen vaikuttivat?
- Oliko sinulla vahva puoluekanta ennen opintojen aloittamista?
- Koetko puoluekantasasi vahvistuneen opintojen aikana?
- Millä tavoin koet opintojesi vaikuttaneen/vaikuttavan poliittisen mielipiteen muodostukseesi?
- Millä tavoin koet yliopistoympäristön vaikuttaneen/vaikuttavan poliittisen mielipiteen muodostukseesi?
- Mikäli olet käynyt sitseillä, oletko tuntenut sosiaalista painetta nousta seisomaan 'oodi sitoutumattomuudelle' laulun aikana tiettyjen puolueiden kohdalla, tai koetko ettet ole voinut ilmaista oikeaa puoluekantaasi? Mikäli näin, kerro siitä.
- Millä tavoin koet lapsuudenkotisi ympäristön vaikuttaneen poliittisiin ajatuksiisi ja poliittiseen käyttökseen?
- Onko puoluekantasasi muuttunut aloitettua opintoja Tampereen yliopistossa? Mikäli on, mitkä tekijät siihen ovat vaikuttaneet?

Kirjoituksen lähettämisen yhteydessä sinulta kysytään muutamia taustatietokysymyksiä. **Kirjoituksestasi voidaan julkaista otteita tutkimuksissa ja niiden yhteydessä voidaan julkaista antamiasi taustatietoja. Jos kirjoitat muista yksityisistä henkilöistä, älä käytä oikeita nimiä.**

Kirjoituksesi arkistoidaan pysyvästi Yhteiskuntatieteelliseen tietoaarkistoon myöhempää tutkimus-, opetus- ja opiskelukäyttöä varten, jos annat siihen luvan. Henkilötietoja käsitellään **tietosuojalain** mukaisesti akateemisen ja kirjallisen ilmaisun tarkoitukseen. Tietoaarkisto voi tarvittaessa muokata arkistoitavia kirjoituksia tietosuojavaatimusten ja muiden laillisten vaatimusten täyttämiseksi. Ennen vastaamistasi tutustu Pennan **käyttöohjeisiin**.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Voit peruuttaa osallistumisesi keruun voimassaoloaikana käyttämällä kirjoituksen lähettämisen yhteydessä saamaasi yksilöllistä linkkiä. Poista tällöin omasta lomakkeestasi kaikki sisältö ja paina lähetä näppäintä uudelleen. Tällöin Pennasta poistuu kaikki aiemmin kirjaamasi sisältö ja lomake siirtyy tyhjäksi Pennaan.

Vastaathan viimeistään sunnuntaihin 1.3.2020 klo 24.00 mennessä. Tutkimustulokset julkaistaan vuoden 2020 aikana.

Suuri kiitos osallistumisestasi tutkimukseen!

Ystävällisin terveisin
Tiina Helin
tiina.helin@tuni.fi

Mikä on sukupuolesi?

- Nainen
- Mies
- Muu

Mihin ikäryhmään kuulut?

- Alle 20-vuotias
- 20-22-vuotias
- 23-25-vuotias
- 26-28-vuotias
- 29-vuotias tai enemmän

Äänestitkö viime eduskuntavaaleissa?

- Kyllä
- En

Mikäli äänestit, mitä puoluetta? (0-100 merkkiä)**Arkistointilupa ***

- Kirjoitukseni ja siihen liittyvät taustatiedot SAA arkistoida Tietoarkistoon ja luovuttaa tutkimus, opetus ja opiskelukäyttöä varten.
- Kirjoitustani ja siihen liittyviä taustatietoja EI SAA arkistoida Tietoarkistoon.

Kirjoita kirjoituksesi tähän. Voit suurentaa tekstikentän kokoa vetämällä kursorilla alaspäin kentän oikeasta alakulmasta. (0-100000 merkkiä)